

Landsbyggs Nytt

Nr 1 – 2015 Årgång 14

Länsstyrelsen Gävleborg och Länsstyrelsen Dalarna

Foto: Linda Elverstig

UR INNEHÅLLET:

JORDBRUKARSTÖD:

- Dags för SAM-ansökan 2015
- Nya jordbrukarstöd 2015

VÄXTSKYDD:

- Integrerat växtskydd – nya regler för bekämpningsmedel

INNOVATIONER:

- Har du en innovation?

Regional tillväxt och Landsbygdsprogrammet

Det svenska landsbygdsprogrammet har en bred och ambitiös vilja att främja landsbygdens utveckling. Programmet har flera olika ekonomiska verktyg, eller stödformer, som ska förbättra de ekonomiska, biologiska och sociala förutsättningarna på landsbygden.

Utgångspunkt för alla länsstyrelsernas arbete med detta är regeringens nationella strategi för regional tillväxt och attraktionskraft (201–2020). I den står det bland annat:

Hela Sveriges tillväxtpotential och sysselsättningsmöjligheter ska tas till vara på ett sådant sätt att det bidrar till ekonomiskt, socialt och miljömässigt hållbar utveckling. Det är en central princip i det regionala tillväxtarbetet.

Enligt Statistiska centralbyråns prognoser kommer Sveriges befolkning att ha passerat 10 miljoner till år 2020. 2050 beräknas befolkningen uppgå till närmare 11,3 miljoner. Ungefär 70 procent av befolkningsökningen sker i de tre storstadsregionerna.

Urbaniseringen försätter även i Dalarna och Gävleborg. Många lämnar landsbygden och flyttar in till centralorter, städer eller till storstäderna. Trots det ökar Dalarnas och Gävleborgs befolkning och det beror på att människor flyttar hit från andra länder. Men det finns också kommuner i länen med en minskande befolkning, ofta i kombination med ökad medelålder. Vi kommer att behöva nya lösningar för att långsiktigt kunna tillgodose behovet av

service. Här finns det nya möjligheter inom landsbygdsprogrammet som inte funnits tidigare. Vi hoppas att dessa möjligheter tillsammans med länens Regional serviceprogram kommer att göra skillnad.

Vi står också inför en annan stor utmaning nu när landsbygdsprogrammet blivit så kraftigt försenat, men vi ska göra vad vi kan för att allt ska bli så bra som möjligt!

Mikael Selander
Tillförordnad Landsbygdsdirektör
Länsstyrelsen Dalarna

Svara! – det ringer

Tekniken går framåt och det har vissa konsekvenser. Företag, myndigheter och privatpersoner lämnar det fasta nätet. De flesta länsstyrelser har under de senaste åren bytt till mobil telefoni.

För länsstyrelsen i Gävleborg och länsstyrelsen i Dalarna har detta inneburit att istället för 023 och 026 börjar våra telefonnummer med 010. Många av de vi ringer till anar oråd och väljer att inte svara. Det skulle kunna vara en försäljare. Det är vår egen förklaring till att vi fått svårare att nå lantbrukare med vår nya mobila telefoni. För att nå er måste vi då skriva och posta brev.

Kom ihåg 010-225

Det är lätt att få snabbare service från oss om ni kommer ihåg början på våra telefonnummer. Länsstyrelsen i Dalarna börjar med 010–22 50 och sedan tre ytterligare siffror. I Gävleborg börjar telefonnumren med 010–22 51.

Börjar numret på 010-225? Då är det Länsstyrelsen som ringer. Foto: Berit Löfgren.

Utveckla en idé – få betalt för arbetstiden

Vad ser du för utmaningar? Tillsammans kan vi finna lösningen som kan bli en innovation. Utveckla din idé tillsammans med forskare och rådgivare och få betalt för din arbetstid – ett unikt tillfälle att göra verklighet av den där idén som du har gått och klurat på.

Finna lösningen. Foto: Mostphotos.

Vad är en innovation?

En innovation är helt enkelt en ny produkt, idé eller arbetssätt. Viktigt är också att den kommer ut på marknaden eller kommer till användning på något annat sätt.

Innovationsgrupper

I det nya landsbygdsprogrammet satsar man stort på innovationer och 440 miljoner kronor är därför avsatta till innovationsgrupper. Gruppen består av dig som har idén, en forskare och en rådgivare. Tillsammans kan ni utveckla en ny produkt, en ny metod eller en ny form av service.

Innovationssupport från och med maj 2015

Det första steget är att kontakta innovationssupporten. Där finns experter som kan stödja dig. Du kan få svar på om det redan finns liknande idéer och hur du kan hitta rätt forskare och rådgivare att samarbeta med. Supporten kommer att öppna i maj på olika platser i landet.

Alla kan söka

Stödet är öppet att söka för dig som har en idé inom lantbruk, trädgård och rennärning.

I september kan du söka pengar

Efter att ha funderat vidare på din idé och pratat med supporten, är du kanske redo att söka pengar tillsammans med din innovationsgrupp. Stödet är unikt på så vis att du kan få betalt för din egen arbetstid (jämför faktarutan). Stödet söks hos Jordbruksverket och är en del av Europeiska innovationspartnerskapet (EIP-agri).

Utmaningar

Tanken är att idéerna ska kunna bidra till att lösa utmaningar. Det kan helt enkelt vara något som du ser behöver fungera bättre. Samhället står inför många utmaningar där lösningen inte är given på förhand. Det kan till exempel handla om att förbättra produktiviteten, skapa säkrare foder- och livsmedelsförsörjning och förbättra miljön.

Mer information

www.landsbygdsnatverket.se

Tillsammans kan vi.

Fakta

Andra stöd till innovationer

Innovationscheckar: För företag med minst 3 anställa, med försäljningsintäkter och minst ett bokslut. Ges för att köpa in konsulttjänster att utveckla något nytt för företaget. Finns hos Almi, Coompanion och IUC (industriellt utvecklingscentrum).

KTP: Partnerskap för kunskapsöverföring (Knowledge Transfer Partnership) Har testats med framgång på 15 företag i Dalarna. En nyutexaminerad student med spetskompetens hjälper företaget att utveckla en ny produkt eller tjänst. Företaget betalar halva kostnaden. Support av en företagscoach och från högskolan ingår.

BID: Business improvement district. Ett strukturerad samverkan mellan företag och kommun. Genom att skapa en vision och en affärsplan kan verksamheter förverkligas som var och en inte mäktar med. Samfinansiering och samhandling är grunden. Har sitt ursprung i stadsutveckling där fastighetsägare, affärer och kommunen samarbetar. Finns nu även för att utveckla landsbygden.

LIST: Lokala Innovationer Skapar Tillväxt. Nätverk som stöttar uppfinnare, innovatörer och entreprenörer. Rådgivning på kansliet i Bollnäs och möten mellan uppfinnare och entreprenör. Låg medlemsavgift. www.list.se

Edward Wirgén, Dalarna, 010-225 02 70
edward.wirgen@lansstyrelsen.se

Klas Fredriksson, Gävleborg, 010-225 14 59
klas.fredriksson@lansstyrelsne.se

Tre år med Energilots 2.0

Efter tre år är Energilots 2.0, som drivits av LRF i Dalarna och Gävleborg, nu avslutat. Projektet pågick mellan augusti 2011 och december 2014 och finansierades av EU:s landsbygdsprogram och LRF. Syftet var att stötta landsbygdsföretagare i affärer på förnybar energi och energieffektivisering. På längre sikt ville vi främja en bättre ekonomi i de gröna näringarna och samtidigt göra miljö och samhälle en tjänst. Hur har det då gått?

Besökare för samtal om markbaserad solcellsanläggning i Bleka.

Energimarknaderna

Vi kan konstatera att föränderliga energimarknader innebär utmaningar för dem som vill satsa på förnybar energi. Tidigare fanns all anledning till optimism kring de gröna näringarnas förnybara energislag. Bland annat hade priserna på bioenergi stigit stabilt under flera år, precis som oljepriser och elpriser. Men marknaderna mattades väsentligt och det som såg ut att bli en explosion av förnybar energi blev snarare en kinapuff. Några har kunnat starta verksamheter och driva dem framgångsrikt, men för det stora flertalet har affären inte blivit verklighet.

Dessa omvärldsfaktorer, i kombination med vad som faktiskt efterfrågades av landsbygdsföretagen i våra län, gjorde att projektet fick anpassa sig. Resultatet blev fler aktiviteter för inspiration istället för affärsutveckling. Vi ser det som en förberedelse inför tider då de gröna näringarnas energislag återigen blir intressanta på marknaden.

Energieffektivisering alltid lönsamt

Att utnyttja den energi man betalar för så smart som möjligt är trots allt ändå intressant. Hur litet eller stort företaget än är, är det alltid lönsamt att inte använda mer energi än vad som faktiskt behövs. Man ska alltså försöka spara energi utan att behöva minska sin produktion. Ett populärt, nyttigt och ganska enkelt sätt är att använda lantbrukstraktorerna mer energieffektivt. Projektets kurser i sparsam körning har gett lantbrukare en bra start i att komma igång med ett effektivare körsätt. Det gör att många droppar dyr diesel kan sparas utan tapp i produktion eller tid.

Möjligheter att till låg kostnad få en överblick över gårdens energiförbrukning har funnits under 2013 och 2014 via Greppa Näringen och vidare med stöd från länsstyrelserna. Energikartläggningar har gjorts med hjälp av en energirådgivare, som har expertkunskaper inom lantbrukets energianvändning.

Förhoppningsvis fortsätter detta stöd att finnas även från 2015 och framåt.

Den gröna energin – framtiden?

Inom flera områden finns möjligheter för företag inom de gröna näringarna. Vissa kan vara lönsamma redan idag, men då kräver det ofta att man har möjlighet att lägga mycket tid och eget arbete på att bygga och underhålla.

På kort sikt är möjligheterna för den förnybara energin svåra att bedöma. Det verkar nu som att det stora genombrottet för de gröna näringarnas energiaffärer får vänta några år. Men trots det finns möjligheterna och tekniken för att ta tillvara den förnybara energin. Längre fram kommer troligtvis flödet av den relativt billiga oljan att minska. Kärnkraftverken kommer att behöva stängas på grund av ålder och behöver då antingen ersättas med ny kärnkraft eller av bioenergi, vindkraft, solenergi och kanske vattenkraft. Då kan ett rejält lyft komma för de gröna näringarnas energi.

Så på längre sikt ser framtiden ljus ut. Men till dess, gör inte av med mer energi än vad som behövs och producera så mycket du kan med så liten energiinsats som möjligt. Det är alltid lönsamt.

Vad har projektet gjort? Aktiviteter och samarbeten

Ambitionen har varit att stötta de gröna näringarnas företag genom att coacha och lotsa till satsningar inom förnybar energi och energieffektivisering. Därför har vi i första hand arbetat med aktiviteter som syftar till att ge landsbygdsföretag möjlighet att öka sin kunskap och kunna möta energimarknaderna, såsom kurser, visa goda exempel och förmedling till experter.

För att möta aktuell efterfrågan och behålla fokus på lönsamhet har vi behövt anpassa projektplanens aktiviteter utifrån verkligheten. Till exempel har vi jobbat mer mot inspiration och kunskapsutveckling inom flera energiområden istället för att genomföra direkt affärsutveckling mot energiaffärer, vilket var ett av huvudspåren från början.

Vi har också haft samarbeten med nätverk och partnerskap inom de gröna näringarna, och även privata och offentliga organisationer samt myndigheter. Samarbetet

har skett bland annat med kommunala energi- och klimatrådgivare, regionala energinätverk och det regionala biogasnätverket.

Konkret innebär detta att vi använt oss av aktiviteter som dessa för att nå målgruppen och sträva mot projektets målsättningar: enskilda lotsprocesser (stöttning, dialog, information och kontakter till enskilda eller grupper av företagare), kurser inom olika områden (sparsam traktorkörning, energi-effektivisering), seminarier och temadagar (solenergi, vedföretagande, vindkraft, vattenkraft), Minimässor och studieresor/studiebesök.

Text och foto: Christian Blanck
026-245973
christian.blanck@lrf.se

Christian Blanck, projektledare LRF Energilots 2.0

I Hedemora värms Lennart Öhlunds spannmålstork med en flispanna.

Översikt av de gröna näringarnas energislag:

Inom Energilots 2.0 har en mängd aktiviteter genomförts med olika teman och energidirktningar. Här presenteras de vanligaste energislagen som de gröna näringarna kan bidra med till samhället, följt av kommentarer utifrån projektets erfarenheter:

Solenergi

Möjlighet:

- Egen elproduktion med solceller men även solfångare för varmvatten.
- Passar många och lantbrukare har ofta stora ytor att placera anläggningar på.

Kommentar

- God ekonomi på givet bra avtal med köpare av den producerade elen, men ganska stor investering och lång avskrivningstid.
- Stor miljönytta och lite underhåll av utrustningen.
- Välj utrustning och fästanordningar noggrant.

Bioenergi

Möjlighet

- Valfrihet mellan flis, brännved, salix med mera.
- Med egen skog eller salix kan man värma egna fastigheter kostnadseffektivt och miljömässigt.
- Möjlighet att sälja värme till grannar med värmebehov.

Kommentar

- Svårt att komma in på marknaden för stora värmeverk då efterfrågan minskat. Hård prispress då många värmeverk eldar returträ och sopor till lägre kostnad än flis.

Biogas

Möjlighet

- Djurgårdar kan bygga egen eller gemensam anläggning.
- Energi till egna gården i form av värme och elektricitet eller i större skala kan biogasen förädlas till fordonsgas.
- Stöd från samhället för biogassatsningar.

Kommentar

- Mycket stora investeringar och svårt att få lönsamhet nu på grund av låga elpriser och relativt låga priser på bensin och diesel.
- Stigande priser på olja kan ge ett lyft för biogasen.

Vindkraft

Möjlighet

- Äga andelar i stort vindkraftverk eller eget småskaligt nära gården.

Kommentar

- Bäst ekonomi och nytta i stora kraftverk. Vid småskalig snurra är det bättre ju större och högre den är.
- Viktigt att vara överens med grannar och myndigheter, samt kolla upp referenser på leverantörer.
- Småskalig vindkraft sällan lönsam i jämförelse med storskalig vindkraft, men bra på ställen där fast anslutning till elnät saknas.

Vattenkraft

Möjlighet

- Äldre kvarnar och dammar kan rustas med modern småskalig vattenkraft.

Kommentar

- Risk för svåra, dyra och utdragna tillståndprocesser.
- Hög investering och lång avskrivningstid men god lönsamhet på lång sikt.
- Osäkert politiskt och juridiskt i nuläget kring miljölagstiftning.

Möte om skador på gröda av fåglar

De senaste åren har framför allt tranor, men även gäss, ökat. Detta orsakar en del skador på grödor i delar av Dalarna. Länsstyrelsen har tillsammans med Viltskadecenter startat en arbetsgrupp i Hovranområdet. Tillsammans ska vi försöka hitta åtgärder för att minska skador som fåglarna orsakar. Vad kan man göra för att få ersättning, när man drabbas av en skada?

Hur kan man förebygga skador?

Vi kommer även presentera projektplanen och redovisa skadebilden i länet och landet.

När: 24 mars 2015 kl. 18:30

Var: Sätters Folketshus, Biosalongen

Vi bjuder på kaffe och smörgås. Ingen anmälan krävs, om det inte gäller specialkost.

För information och frågor:

Anki Alfredéen 010-225 03 12

anki.alfredeen@lansstyrelsen.se

Välkommen!

Vad är Integrerat Växtskydd?

Nu ska alla yrkesmässiga odlare inom hela EU tillämpa Integrerat växtskydd. Målet är att användningen av växtskyddsmedel ska minskas och bekämpning ska ske med effektiva och hållbara metoder.

Nyckelpiga och bladlöss. Foto: Lina Norrlund.

Integrerat växtskydd eller IPM (Integrated Pest Management) är ett EU-direktiv som bland annat handlar om att jobba förebyggande och att behovsanpassa växtskyddsinsatserna. Det här är sådant som många redan gör.

Varför Integrerat växtskydd?

Antalet tillgängliga växtskyddsmedel minskar. Problemen med ogräs och växtskadegörare som blir resistenta mot växtskyddsmedel ökar. Kemisk bekämpning är bara en del i växtskyddsarbetet. Nu måste och ska vi främja och använda alternativa metoder och tekniker. Målet är hållbar och minskad användning av växtskyddsmedel.

I det Integrerade växtskyddet kommer vi att jobba ”upprepat i fyra steg”:

1. Förebygg

Varför förebyggande insatser? - Det är här du lägger grunden för din odling.

En genomtänkt växtföljd är en bra start för integrerat växtskydd. Använd anpassade och resistenta sorter samt friskt och

grobart utsäde. Anpassa gödsling efter grödans behov och rådande förhållanden.

2. Bevaka

Hur gör man? - Lär dig om skadegörarna. Ut i fält och bevaka ogräsen och skadegörarnas utveckling. Ofta är variationen i angrepp stor inom ett fält, med störst förekomst främst i fältkanterna. Gå diagonalt över fältet och räkna på flera platser. Notera var problem finns.

3. Behovsanpassa

Vad gör man? - Använd alternativa metoder där det är möjligt, till exempel ogräsharvning. Vid kemisk bekämpning anpassa preparat och dos med hjälp av bekämpningströsklar och prognosmetoder. Ensidig användning av en viss typ av preparat kan orsaka resistens mot just detta preparat. Till hjälp i arbetet har du Växtskyddscentralens växtskyddsbrief, appar, dosnycklar och rådgivning genom Greppa Näringen.

För att lyckas med en växtskyddsinsats är tidpunkten för insatsen avgörande.

4. Följ upp

Hur underlättas uppföljningen i fältet? - Lämna en obehandlad ruta att jämföra med.

Fråga dig:

- Har bekämpningen givit tillfredställande effekt? - Ska jag byta metod eller preparat? - Ekonomiska utbytet? Notera och använd erfarenheterna till kommande säsong.

Sprutor, sprutjournaler och tillsyn

Nya föreskrifter är på gång vad gäller:

- **Funktionstest av spridningsutrustning**, kommer att bli obligatorisk med test minst vart tredje år. Efter 26 november 2016 får man bara använda testade och godkända sprutor.

- **Dokumentation:** I sprutjournalen tillkommer kravet på att ange syftet med/ varför bekämpningen har gjorts.

Tillsynen av Integrerat växtskydd kommer att utföras av kommunernas inspektörer. De kommer att arbeta efter checklistor som kommer att finnas på Jordbruksverkets hemsida.

Tvärvillkorskontroller: Nej inte för Integrerat växtskydd under 2015.

Länsstyrelsen Dalarna har anordnat två informationsträffar om det nya IPM-direktivet:

- Med inriktning jordbruk, allmänt den 20 januari på Sätters Folkets Hus. Lina Norrlund och Per Widén från Växtskyddscentralen, Uppsala, samt under-teknad gick igenom de allmänna principerna för IPM och hur göra. Här deltog cirka 60 intresserade lantbrukare aktivt.

- Med specialinriktning potatis den 4 februari på Fornby Folkhögskola, Borlänge. Här medverkade Åsa Rölin, HS, Wolfgang Vogt, Sourcon Padema, Tyskland, och Tomas Fahlgren, Nordisk Alkali. Tio engagerade potatisodlare deltog.

Det kommer att hållas information om IPM även i Gävleborgs län.

Integrerat växtskydd är inte nytt - du gör redan mycket av det här.

Tänk helhet - jobba förebyggande och behovsanpassa växtskyddsinsatserna!

Alla kan vi utveckla oss och göra lite bättre! Vi ses i fält till säsongen!

Gå gärna in på Jordbruksverkets hemsida www.jordbruksverket.se, sökväg Växtskydd/Integrerat växtskydd och Växtskyddscentralen

Gunilla Streiffert, 010-225 02 67
gunilla.streiffert@lansstyrelsen.se

Maskinvisning i Österfärnebo

En vacker höstdag samlades ett 40-tal intresserade för att titta på maskiner och redskap som är lämpliga för skörd och skötsel av stora gräsmarker. Störst fokus på fältvandringen riktades mot restaurering och skötsel av blöta och fuktiga marker, vilka det finns gott om vid Nedre Dalälven.

Deltaägarna lyssnar till Mats Selin från Länsstyrelsen Gävleborg när han berättar om de olika maskinerna och redskapen. Foto: Anders Johansson.

För att kunna beta eller slå så här blöta marker behöver de först restaureras, där sly och eventuella träd tas bort och ojämnheter, som exempelvis tuvor, jämnas till. Förutom avverkningar kan det handla om fräsning, av såväl stubbar som tuvor. Även den löpande skötseln kräver ofta specialmaskiner och/eller redskap, då markerna ofta är blöta och vegetationen grovvuxen.

Deltagarna hade möjlighet att bland annat se stubbfräsar, kedjeröjare samt Y- och hammarslagor, förevisade av olika återförsäljare och entreprenörer. Efter

genomgång av olika maskiner och redskap gavs det sedan möjlighet att se dem i aktion. Här hade deltagarna möjlighet att jämföra resultatet efter att olika maskiner kört och bearbetat ett fuktigt och tidigare ohävdad markavsnitt. Vid demonstrationen pratade vi om att det är mycket annat än typen av slagor som spelar roll, som körhastighet, hur stark traktor man har, hur röjarna är byggda och vilken bearbetningshöjd man kan ha.

En maskin som väckte särskilt intresse bland deltagarna var en modifierad pistmaskin som Peter Sennblad, Naturvårdsbonden i Dalarna, hade med sig. Denna maskin, som kan förses med olika fräsar, skiljde sig markant från de jordbruksmaskiner som de flesta av deltagarna är bekant med sedan tidigare. Förutom att fräsa tuviga gräsmarker kan Peter med denna maskin även fräsa ner buskage och mindre träd.

Anders Johansson, 010-22 514 46,
anders.s.johansson@lansstyrelsen.se

Stängsel mot rovdjur

För dig som ska sätta upp stängsel mot rovdjur i vår och är säker på att hinna stängsla färdigt senast i början av juni finns det en begränsad summa pengar att söka. Eftersom det är först till kvarn som gäller är det viktigt att ansöka så fort som möjligt. Absolut sista datum att ansöka är 1 april 2015.

Du som inte kan stängsla färdigt nu i vår ska inte ansöka om dessa begränsade pengar. Från hösten 2015 räknar vi med, att du kan söka pengar i det nya landsbygdsprogrammet.

Observera att du inte får påbörja stängseln förrän din ansökan är inkommen och du har fått klartecken från länsstyrelsen.

Blanketter och information om hur stängslen ska byggas finns på länsstyrelsens hemsida. Blanketter finner du även i webbutiken på jordbruksverket www.jordbruksverket.se

Kontakt: Gävleborg – Sara Öberg,
010-225 14 74, sara.oberg@lansstyrelsen.se

Dalarna – Edward Wirgén, 010-225 02 70,
edward.wirgen@lansstyrelsen.se

Avsluta! Dags att avsluta landsbygdsprogrammet 2007-2013

2015 är sista året för utbetalning av projekt-, företags- och miljöinvesteringstöd samt projektstöd inom Leader i det tidigare landsbygdsprogrammet 2007-2013.

Du måste skicka in din ansökan om utbetalning till oss på Länsstyrelsen inom 3 månader från ditt beviljade klardatum. Vilket ditt klardatum är står i beslutet om stöd som du har fått. Kontrollera det!

Därefter ska länsstyrelsen hinna handlägga och godkänna din ansökan innan den skickas till Jordbruksverket för utbetalning.

Om din ansökan om utbetalning kommer in senare än 3 månader efter ditt klardatum avslås ansökan och du får inte något stöd utbetalt.

Region Gävleborg

Gävleborgs län har sedan den 1 januari 2015 regionkommun. Landstinget Gävleborg har slagits samman med Region Gävleborg. Det har som följd att ärenden om företagsstöd, servicebidrag och hemsändningsbidrag inom anslaget för regional tillväxt övertas av Region Gävleborg. Överflytten av verksamhet betyder att våra medarbetare Marita Andersson Forsell, Olas Sjöström, Cecilia Hedlöf och Carina Munter har flyttat över till Region Gävleborg.

Vi önskar dem lycka till på nya arbetsplatsen och känner oss säkra på att kommande samarbete kommer att bli gott.

Goda utsikter för ett livskraftigt Gävleborg

Är du primärproducent?

Primärproduktion är första ledet i livsmedelskedjan. I år har länsstyrelserna ett särskilt uppdrag att registrera alla primärproducenter. Är du primärproducent ska du anmäla din verksamhet till Länsstyrelsen. Länsstyrelsen registrerar din verksamhet och bestämmer vilken riskklass din livsmedelsproduktion tillhör. Registret används sedan för tillsyn och kontroll. Hur vet du då om du är en primärproducent?

Om du har mjölkproduktion på din gård är du en primärproducent. Foto: Linda Elverstig.

Exempel på primärproduktion och primärprodukter är:

- odling, skörd och tvättning av grönsaker, kryddväxter, frukt och bär samt enklare paketering
- odling, skörd och torkning av spannmål på gården
- uppfödning av livsmedelsproducerande djur före slakt
- fiske, odling och insamling levande fiskeriprodukter, till exempel havs- och insjöfisk, kräftor, musslor,

ostron och sniglar, inklusive slakt och rensning av fisk

- jakt av frilevande och hägnat vilt inklusive avlivning, urtagning och transport till en vilthanteringsanläggning
- plockning av vilda bär och svamp
- mjölkning och förvaring av mjölk på gården
- produktion, hantering och förvaring av ägg på gården
- biodling och tillverkning av honung i anslutning till biodlingen

Den som producerar primärprodukter för eget bruk omfattas inte av bestämmelserna i livsmedelslagstiftningen och behöver inte registrera sin verksamhet hos Länsstyrelsen. Vissa undantag finns även för den som levererar små mängder egenproducerade primärprodukter direkt till konsument eller butik. För att ta reda på vad som räknas som små mängder just för din verksamhet så finns detaljerade regler på livsmedelsverkets hemsida. Du kan också kontakta din Länsstyrelse

för att få veta om du behöver registrera din verksamhet eller inte.

Vad händer då om man får anmärkning vid en kontroll? En del av kontrollpunkterna är kopplade till tvärvillkoren som är de regler som gäller för alla som söker jordbrukarstöd. Om det vid kontroll framkommer att du brutit mot något tvärvillkor så kan det ge avdrag på dina jordbrukarstöd.

Blankett för registrering av primärproduktion finns att skriva ut från Livsmedelsverkets hemsida eller beställa från din Länsstyrelse. I maj kommer det även att finnas möjlighet att registrera din verksamhet via webben.

Om du förändrar inriktningen eller slutar med din verksamhet är det också viktigt att du anmäler det till din Länsstyrelse.

Kontaktpersoner

Länsstyrelsen Gävleborg:

Åse Augustson
ase.augustson@lansstyrelsen.se
010-225 14 43,

Gunilla Ericsson
gunilla.ericsson@lansstyrelsen.se
010-225 14 31

Länsstyrelsen Dalarna:

Cecilia Fröberg
cecilia.froberg@lansstyrelsen.se
010-225 03 98

Vad ser du mest fram emot i vår?

Nu går vi med full fart i riktning mot våren och den nya landsbygdsprogramperioden.

År 2015 börjar de nya jordbrukarstöden att gälla. Nya villkor berör enskilda lantbrukare såväl som länsstyrelserna.

Föreskrifter för direktstöden är beslutade, men fortfarande råder osäkerhet vad de nya reglerna för miljöersättningar egentligen innebär, hur utförandet av kompensationsbidraget utfaller och hur alltsammans kommer att påverka Dalarna. År 2015 är därför på många sätt ett viktigt och spännande år!

Jag ställde frågan till Ann-Marie Fagerberg, ansvarig för jordbrukarstöd i Dalarnas län, vad ser du mest fram emot i vår?

Jag tycker det är härligt med våra årtidsväxlingar och försöker njuta av varje utifrån vad årstiden bjuder. Just våren innebär för oss på jordbrukarstödfunktionen en tid då vi har extra mycket kontakt med alla som söker olika typer av jordbrukarstöd. Det är alltid lika stimu-

Annmarie Fagerberg

lerande att höra vilka funderingar som dyker upp i samband med SAM-ansökan. Det ser jag fram emot!

Läs gärna mer om de nya jordbrukarstöden på: www.jordbruksverket.se

Glöm inte att SAM Internet öppnar den 16 mars.

Viktigt inför SAM-ansökan 2015

Den 16 mars drar årets SAM-ansökningsperiod igång när SAM-Internet öppnar för året. Sista ansökningsdag är den 12 maj. SAM-Internet kommer att innehålla förändringar eftersom det finns nya jordbrukarstöd att söka, men utseendet och utförandet är i stora drag samma. Du loggar enklast in i programmet med e-legitimation, men det fungerar även med lösenord. Om du använder lösenord så kom ihåg att beställa det från Jordbruksverket i god tid innan det ska användas. I år behöver du inte skicka in någon underskriftssida om du loggat in med lösenord. Det räcker att du skickar in ansökan elektroniskt genom att klicka på knappen "Skicka in". Om du behöver hjälp med ansökan så svarar Länsstyrelserna i Dalarnas och Gävleborgs län samt Jordbruksverket gärna på dina frågor. Det finns även möjlighet att boka en dator på länsstyrelserna för att göra SAM-ansökan där. Du når oss på 0771-67 00 00. För att komma till just din länsstyrelse knappar du in ditt personnummer.

Skötselkraven på jordbruksmark har blivit hårdare. Du måste från och med i år årligen utföra någon slags aktivitet på dina marker. Foto: Mikael Dahlbom.

Tidplanen för de nya stöden

Reglerna för det som kallas direktstöd (gårdsstöd, förgröningsstöd, stöd till unga jordbrukare samt nötkreatursstödet) är beslutade.

För kompensationsbidraget, miljöersättningarna samt ersättningarna för ekologisk produktion så håller Jordbruksverket på att ta fram regler. Läget i skrivande stund är att vi kommer att få ett

informellt godkännande från kommissionen av Sveriges Landsbygdsprogram under våren, medan det formella godkännandet kommer i juni. Det är först då Jordbruksverket kan fatta beslut om vilka regler som ska gälla för dessa ersättningar. Vi nämner några av de föreslagna reglerna i denna tidning men du hittar mycket mer på Jordbruksverkets hemsida, www.jordbruksverket.se.

Kompensationsbidraget

EU har haft mycket synpunkter på Sveriges förslag till kompensationsbidrag och vi vet när detta skrivs inte så mycket om hur det kommer se ut. Mer information väntas komma i vår. Du kommer ändå att kunna söka stödet för kompensationsbidrag i SAM-ansökan 2015.

Ersättningarna för ekologisk produktion och omställning till ekologisk produktion

Reglerna för de två nya ekologiska ersättningarna är inte klara. Det kan dock vara bra att vara observant på att när detta skrivs så finns förslaget att den som söker ersättningarna måste vara samma som står för certifieringen.

Vad händer med stödrätterna?

2015 händer det mycket med stödrätterna. Värdet på varje stödrätt kommer att minska med 45 % och de pengarna kommer att fördelas på de tre nya direktstöden; stöd till unga jordbrukare, förgröningsstödet och nötkreatursstödet. Stödrättsregionerna kommer att försvinna, så hela Sverige blir en enda region. Värdet på varje stödrätt kommer sedan att justeras varje år så att de år 2020 är lika mycket värda. Alltså kommer alla stödrätter att förlora 45 % av sitt värde 2015 och efter detta kommer vissa stödrätter att öka och andra att minska i värde, beroende på vad de är värda år 2015 när man jämför med snittvärdet år 2020 (se bild på nästa sida).

I år kommer du bara att kunna behålla lika många stödrätter som det antal hektar mark du har med i SAM ansökan. Har du fler stödrätter än mark så kan du sälja dem, annars dras de in. Om stödrätter dras in så är det alltid de med lägst värde som dras in först. Detta gäller oavsett om de är ägda eller hyrda. Om du vill sälja eller köpa stödrätter så måste du göra det senast den 12 maj.

Har du annan verksamhet än jordbruket?

Det kommer nya regler som gör att du inte kan få vissa stöd om du samtidigt håller på med ett antal andra verksamheter. Reglerna gäller stöden: gårdsstödet, förgröningsstödet, stödet till unga jordbrukare, nötkreatursstödet, ersättningen för extra djuromsorg, ersättningarna för ekologisk produktion samt kompensationsbidraget. Verksamheterna är:

- Flygplatser
- Järnvägar
- Vattenverk
- Fastighetsföretag
- Permanenta sport- och rekreationsanläggningar

Det finns dock undantag som gör att du kan få stöd även om du sysslar med någon av dessa verksamheter. För att undantaget ska gälla måste du ange i din SAM-ansökan att du omfattas av ett undantag och samtidigt bifoga något som styrker detta. Det finns mer information om detta på jordbruksverkets hemsida.

Nya skötselkrav på jordbruksmark

Tidigare års regler har varit fokuserade på att jordbruksmark inte får växa igen eller försumpas. Från och med 2015 kommer det regler om att du dessutom måste utföra någon slags aktivitet på marken varje år.

För 2015 gäller kravet på aktivitet för all din mark.

- På betesmarker måste du beta eller slå av grödan. Om du putsar marken så måste den vara minst lika välputsad som om djur betat där.
- På åkermark måste du odla, beta, putsa eller slå av grödan.

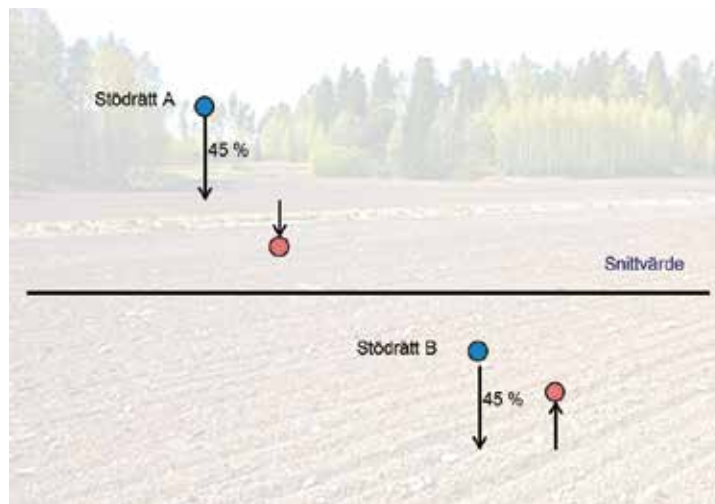
Från och med 2016 så behöver du inte utföra någon aktivitet på trädor det första året de anmäls som trädor i SAM-ansökan. Betesmarker och slätterängar som ingår i ett åtagande för den nya miljöersättningen för betesmarker och slätterängar ska skötas enligt villkoren för miljöersättningen. Det kan innebära att de inte behöver betas eller slås varje år.

Nya regler för betesmarker som ger rätt till gårdsstöd

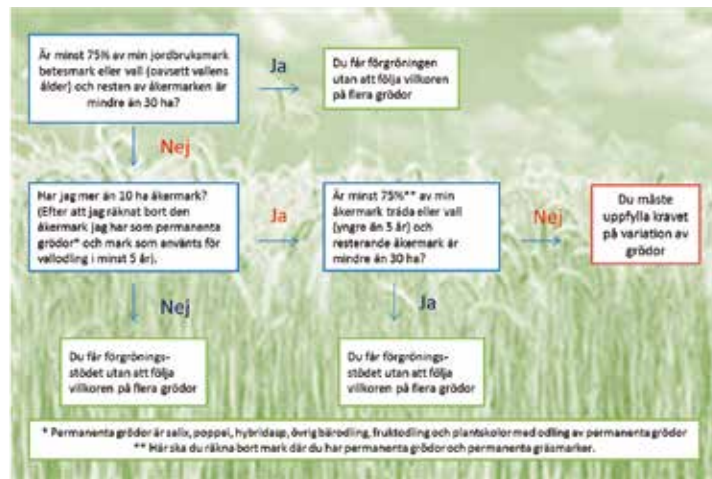
Definitionen av vad som är en betesmark har ändrats sedan förra stödperioden (2007-2014). Därför är det nu möjligt att få gårdsstöd för en del av de betesmarker med många träd som tidigare inte var

godkända. Sverige har jobbat mycket för att kunna få med dessa marker i gårdsstödet igen och man tittar mer på om marken har gräs, ris eller örter som duger som foder samt hur trädskiktet ser ut nu jämfört med tidigare. Jordbruksverket och Länsstyrelsen håller på att inventera betesmarker enligt den nya definitionen.

Tyvärr kommer inte alla betesmarker och slätterängar att vara inventerade när SAM-ansökan ska lämnas in, men om dina marker är det så kan du eventuellt söka gårdsstöd för mer mark än tidigare. Du kommer att kunna se om arealen på dina betesmarker ändrats i rapporten "Ändrade block" i SAM-Internet.

Värdet på stödrätterna sänks med 45 % i år. Vissa stödrätter kommer sedan öka i värde medan andra minskar eftersom att alla stödrätter ska vara lika mycket värda 2020.

Flödesschemat visar om du behöver uppfylla villkoren för olika grödor eller inte.

Hur många grödor du behöver ha för att uppfylla villkoren för förgröningsstödet beror på hur mycket mark du har och vart du bor.

Förgröningsstödet

En del av pengarna i det gamla gårdsstödet har från och med i år flyttats över till ett förgröningsstöd som du automatiskt söker när du söker gårdsstöd. För att få stödet utbetalt behöver du uppfylla några gröna villkor. I Dalarnas och Gävleborgs län är det två villkor som styr om du får förgröningsstödet utbetalt eller inte: Gröddiversifiering och Bevarande av permanenta gräsmarker. Har du certifierad ekologisk produktion på all din mark anses du uppfylla villkoren för förgröningsstödet automatiskt.

Gröddiversifiering

Gröddiversifieringen innebär att du måste ha ett visst antal grödor på din mark för att uppfylla detta villkor för förgröningsstödet. Hur många grödor du behöver beror på hur mycket mark du har och var i länet du har din mark (se bilder på föregående sida).

Vad är en gröda?

- Höst- och vårvarianter av samma gröda räknas som två olika grödor.
- Grödblandningar räknas som en gröda.
- All vall räknas som en gröda oavsett vilken grödkod den har.
- Träda är en gröda.

Bevarande av permanenta gräsmarker

Permanent gräsmarker är marker som använts till vallodling minst 5 år i rad samt betesmarker och slätterängar. Det spelar ingen roll om vällen brutits under femårsperioden och sedan såtts in i renbestånd direkt igen, det är fortfarande en permanent gräsmark. Trädor kommer också att räknas som permanent gräsmark om de varit träda eller vall i minst 5 år i rad. Andelen permanenta gräsmarker får inte sjunka för mycket jämfört med den totala jordbruksarealen. Den beräkningen görs för hela Sverige. Enskilda lantbrukare kommer inte att påverkas av detta så länge den totala andelen permanenta gräsmarker i landet är samma, ökar eller bara minskar lite. Det är först om andelen minskar för mycket som mark kan behöva återställas till gräsmarker eller trädor som ska ligga i minst 5 år. Det går alltså bra att ha permanenta gräsmarker som roterar i växtföljden.

Informationsträffar om de nya stöden

Länsstyrelsen Gävleborg kommer att hålla informationsträffar om de nya jordbrukarstöden, djurskyddskontroller, projekt- och företagsstöd, nyheter i SAM-Internet samt integrerat växtskydd under våren. Träffarna kommer att hållas i seminarieform med kortare föreläsningar i varje område. Du kan välja att gå på de föreläsningar du vill. Mer information om exakta tider för föreläsningarna kommer läggas ut på vår hemsida, www.lansstyrelsen.se/gavleborg. Det går också bra att ringa oss på 0771-67 00 00.

Du hittar oss här:

26 mars	klockan 10.00-16.00	Västerbergs folkhögskola, Storvik
31 mars	klockan 17.00-21.00	Forsa folkhögskola, Forsa
15 april	klockan 10.00-16.00	Bollnäs folkhögskola, Bollnäs
16 april	klockan 17.00-21.00	Länsstyrelsen, Gävle

Ingen anmälan krävs. Välkomna!

Länsstyrelsen Dalarna kommer att hålla informationsträffar om de nya jordbrukarstöden på tio olika platser i länet under mars månad. Om du saknar någon ort och själv kan ordna lokal samt samla ihop minst tio personer så kommer vi gärna ut och informerar vid ett sånt tillfälle också.

10 mars	klockan 13.00-16.00	Länsstyrelsen, Falun
12 mars	klockan 19.00-21.30	Limesforsens Folkets Hus, Lima
16 mars	klockan 19.00-21.30	Södertuna bygdegård, Borlänge
17 mars	klockan 19.00-21.30	Moraparken, Mora
19 mars	klockan 19.00-21.30	Toftbyns bygdegård, Falun
23 mars	klockan 19.00-21.30	Gammelgården, Ludvika
24 mars	klockan 19.00-21.30	Säters Folkets hus, Säter
26 mars	klockan 19.00-21.30	Aulan på Rättviks Naturbruksgymnasium, Rättvik
30 mars	klockan 19.00-21.30	Dala-Järna Hotellet, Dala-Järna
31 mars	klockan 19.00-21.30	Korskrogens bygdegård, Avesta

Ingen anmälan krävs. Välkomna!

Öppet hus för SAM-Internet

Både Länsstyrelsen Gävleborg och Länsstyrelsen Dalarna kommer att hålla öppet hus för SAM-Internet ute i länen. Du gör själv din ansökan på lånad dator men våra handläggare finns på plats som stöd. Kom ihåg att ta med mobilt bank ID eller lösenord.

I Gävleborgs län hittar du oss här:

21 april	klockan 10.00-15.00	Västerbergs folkhögskola, Storvik
28 april	klockan 12.00-16.00	Utvecklingscentrum, Ljusdal
29 april	klockan 13.00-18.00	Bollnäs folkhögskola, Bollnäs
5 maj	klockan 13.00-18.00	Forsa folkhögskola, Forsa
6 maj	klockan 13.00-20.00	Länsstyrelsen, Gävle

Ingen anmälan krävs. Välkomna!

Datum, tider och platser för Dalarnas län kommer att presenteras på www.lansstyrelsen.se/dalarna samt i särskilt utskick. Från den 27 april till den 12 maj finns det dessutom möjlighet att boka in sig på en dator på länsstyrelsen i Falun.

KALENDARIVM

Köksväxter från förr – fröodlingskurs med kulturhistoria på Gamla Staberg!

Odlar du i liten skala och är intresserad av gamla pålitliga köksväxter från Dalarna? Nu har du möjlighet att lära dig hur man gör för att bevara äldre sorter och om odlingarna lyckas kommer du att ha många sorters fröer med dig hem!

Kursen är på två dagar: **19 maj och 15 september kl.10-16.30. Bokar du kursen bokar du alltså upp dig till båda dagarna.** Kursen blir av när minst 8 deltagare anmält sig. Max. 16 deltagare får plats.

Anmälan sker senast 24 april genom www.sv.se/dalarna – eller om anmälan över hemsida inte är möjlig – till Studieförbundet Vuxenskolan Dalarna/Falun 023-222 46.

I kurspriset 1500 kr (inkl. moms) ingår fröer och viss litteratur. Lunch samt för- och eftermiddagskaffe i Gamla Stabergs restaurang betalas av var och en.

Kursledare: Agneta Magnusson, odlare kulturhistoriker från Leksand. Vill du veta mer hör av dig till 0709-45 17 18 eller agneta.magnusson@live.se

Samarrangörer: Länsstyrelsen Dalarna, Gamla Staberg, SV Dalarna, Agneta Magnusson Kultur

Fårhälsokurs för nybörjare!

Torsdag 9 april 16.00-19.30 i Bollnäs

Kostnad 400 kr + moms per företag

Anmälan på www.kompass.lrf.se med utbudskod 22903

På denna kurs får du en genomgång av hur man förebygger och känner igen de vanligaste sjukdomarna hos får. Fokus är på hur sjukdomar kan förebyggas och hur utfodring och skötsel lägger grunden för fårens hälsa. Föreläsare är Ulrika König, fårhälsoveterinär på Svenska Djurhälsovården.

Frågor? Kontakta Länsstyrelsen Gävleborg, petra.forsmark@lansstyrelsen.se, 010-225 12 08

Hur mycket kväve innehåller Din gödsel?

Den **16 april i Gästrikland** och den **20 april i Hälsingland** kommer jag att resa runt till de gårdar som önskar få sin gödsel analyserad med en kväveburk.

Kväveburken mäter halten växttillgängligt kväve i såväl fast som flytande gödsel. Mätningen tar ca 5 minuter och svaret visas som kg kväve/m³ gödsel. För flytgödsel analyseras även fosforinnehållet.

Max 10 gårdar per landskap, **först till kvarn.**

Intresseanmälan med plats och telefonnummer en vecka innan till aron.westlin@lansstyrelsen.se, 010-225 14 99

Grönsaker och bär på Åland

Är du intresserad av odling av bär och grönsaker?

Häng då med på en studieresa till Åland med fokus på småskalig yrkesmässig odling av bär och grönsaker. Vi planerar en studieresa till Åland i slutet av augusti/början av september.

Är du intresserad kontakta Karin Ellgardt Fredlund, karin.ellgardtfredlund@lansstyrelsen.se och håll utkik efter ytterligare annons i kommande Landsbyggsnytt.

Gödslingsstrategier

Kom och lyssna på Lena Rodhe, forskare vid JTI – institutet för jordbruks- och miljöteknik, Uppsala.

- Hur utnyttjas stallgödseln på bästa sätt?
- När ska gödsel spridas för bäst effekt?
- Flytgödsel till vall på hösten – fördelar och risker

Vi kommer att gå igenom allt vad ni behöver veta om stallgödsel och ge er ett helhetsperspektiv på gödsel

Var: Scandic Hotell, Bollnäs

När: Tisdag 14 april kl 13.00 – 16.30

Pris: Ingen kostnad men kaffe/te och fika finns att köpa i pausen.

Anmälan: Senast 7 april på www.kompass.lrf.se med **utbudskod 22937** aron.westlin@lansstyrelsen.se, 010-225 14 99

Tjäna pengar på din spannmål! – Kurs i spannmålshandel

Vi har bjudit in Mikael Rubin, rörelsechef för Lantbruk på Handelsbanken Skog och lantbruk, för att berätta om hur dagens och morgondagens spannmålshandel går till. Mikael har många års erfarenhet och kommer att berätta hur det går till samt delge sina erfarenheter. Lantmännen och Dalviks kvarn medverkar och berättar om hur deras spannmålshandel ser ut.

- Hur ska jag sälja min spannmål?
- Hur fungerar spannmålsbörsen?
- Hur prissäkrar jag min spannmål?

Var: Västerbergs folkhögskola, Storvik

När: Torsdag 9 april, 17.00 - ca 20.00

Pris: 500 kr + moms per företag, inklusive smörgås och kaffe/te.

Anmälan: Senast 31 mars på www.kompass.lrf.se med **utbudskod 22941** aron.westlin@lansstyrelsen.se, 010-225 14 99

Kurser för behörighet att använda växtskyddsmedel 2015

Lantbruk, golf/grönyta och skogsplantskola

Behörighet att använda växtskyddsmedel krävs för alla som använder kemiska växtskyddsmedel av klass 1 L och 2 L. Behörigheten måste förnyas vart 5:e år med en endags fortbildningskurs.

Grundkurs: 4 dagar

Tidpunkt: 16 och 18 samt 25 och 26 mars 2015

Plats: Borlänge / Fornby Folkhögskola / Dalarna

Grundkurs trädgård, golf/grönyta arrangeras i mars av Länsstyrelsen Skåne – 010 – 224 10 00.

Anmälningar och frågor

Dalarna Gunilla Streiffert, 010-225 02 67, 070-55 888 56 eller gunilla.streiffert@lansstyrelsen.se

Aktuell info om behörighetskurserna finns på Jordbruksverkets hemsida

